

Христов О.Л.

доцент кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ?
кандидат юридичних наук

Денисенко Є.М.

курсант 3 курсу факультету підготовки
фахівців для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОКРЕМІ СПОСОБИ ВЧИНЕННЯ НЕЗАКОННИХ ЗАВОЛОДІНЬ АВТОМОБІЛЯМИ, ОБЛАДНАНИХ СИСТЕМАМИ ЗАХИСТУ

Обумовлений потребами суспільства ріст попиту на транспортні засоби та значне збільшення останнім часом чисельності виробництва нових марок та моделей, вплинуло на підвищення рівня криміналізації сфери автомобільного бізнесу, у зв'язку з чим, зросла чисельність випадків незаконних заволодінь автомобілями. Стрімкість динаміки росту цих злочинів завдають втрати не лише для власників автомобілів, а й для держави в цілому та негативним чином позначаються на як у зовнішньому просторі - престижі та іміджу країни серед партнерів на всесвітній політичній і економічній арені, так і внутрішньому - довірі громадян до правоохоронних органів щодо здатності швидко, повно й ефективно розслідувати злочини та відновлювати порушені права людей.

Під час розслідування будь-яких злочинів особливо важливим є встановлення способу його вчинення, у зв'язку з чим у ст. 64 КПК України визначено, що одним із елементів доказування є спосіб вчинення злочину [1]. Не є виключенням і розслідування незаконних заволодінь автомобілями, обладнаних системами захисту.

Сучасні підходи до розуміння способу вчинення злочину дають змогу констатувати відмінність його тлумачення з точки зору різних юридичних наук. Тому, поняття способу вчинення злочину є міжгалузевим поняттям, однак усі вони акумулюються у кримінальному праві, де спосіб є ознакою об'єктивної сторони злочину.

Слід зазначити, що самого визначення поняття способу вчинення злочину Законодавство України про кримінальну відповідальність не містить. У тлумачних словниках спосіб означає певний образ дії або сукупності дій, їх порядок, методи тощо.

Так, учені-криміналісти охоплюють поняттям «спосіб» стадії підготов-

ки та приховування злочину, включаючи в нього місце, час, особливості особи та ін. Такий підхід у розумінні способу вчинення злочину, не порушуючи суті кримінально-правового поняття, вводить в нього елементи, які найбільш повно відображають механізм злочину [2, с. 210].

У цьому контексті Ж.В. Удовенко зазначає, що спосіб вчинення злочину – це сукупність прийомів і способів використання знарядь і засобів, а також зроблених з їх застосуванням дій по підготовці, вчиненню і прихованню злочину. Кожен спосіб вчинення й приховання злочину залишає лише йому властиві сліди, що є ознакою його застосування. Досліджуючи ці ознаки за допомогою криміналістичних рекомендацій з методики розслідування, слідчий уявляє собі механізм вчинення злочину й на підставі окремих співпадаючих ознак висуває версії про спосіб вчинення й приховання злочину в цілому [3, с. 230].

У контексті нашого дослідження зауважимо, що подолання систем захисту автомобілів, обладнаних сучасними протиугінними системами, обумовлює використання злочинцями сучасних технічних засобів, які без технічно грамотного виготовлення чи придбання тіншовими каналами здобути майже не можливо. Ця обставина вимагає від злочинців здійснювати заходи з ретельної підготовки та вчинення злочину. Крім того, здобутий в незаконний спосіб автомобіль потребує певних зусиль для його переховування, а відтак і вчинення злочинних дій з приховування злочину.

У зв'язку з цим, ми вважаємо, що способи вчинення незаконних заволодінь автомобілями, обладнаних системами захисту – це система дій, що включає в себе підготовку до чинення злочину, безпосереднє вчинення злочину, а також дій, пов'язані із прихованням злочину.

Постановою Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами України законодавства у справах про деякі злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту, а також про адміністративні правопорушення на транспорті» від 23 грудня 2005 р. № 14 визначено, що незаконне заволодіння транспортним засобом - протиправне вилучення його з будь-якою метою у власника або законного користувача всупереч їх волі (з місця стоянки чи під час руху) шляхом запуску двигуна, буксирування, завантажування на інший транспортний засіб, примусового відсторонення зазначених осіб від керування, примушування їх до початку чи продовження руху тощо [4].

Таким чином, при визначенні способу з точки зору кримінально-правового тлумачення, береться до уваги ознака початку руху транспортного засобу, тобто безпосереднього залишення останнього місця користування власником, у тому числі і у випадку вчинення шахрайських дій по відношенню до водія (тобто добровільної передачі).

Поряд з цим, ст. 289 КК України визначає, що незаконне заволодіння транспортним засобом може бути вчинено як із застосування насильства так і погроз такого насильства або вчинене з проникненням у приміщення чи інше

сховище [5].

Враховуючи те, що сучасні способи вчинення передбачають застосування технічних засобів, що дозволяють подолати різні механічні системи захисту, сканування та відтворення радіосигналів для проникнення в салон і запуску двигуна, подавляти GPS та GSM сигнали, проникати до сховищ, гаражів, боксів, персональних даних за допомогою ЕОМ та ін., ми вважаємо, що можна надати класифікацію способів вчинення незаконних заволодінь автомобілів, обладнаних системами захисту, зокрема:

1. За способом дій, пов'язаних з автомобілем:
 - а) шляхом запуску двигуна;
 - б) шляхом буксирування;
 - в) шляхом завантаження на інший транспортний засіб
 - г) шляхом особистої передачі власником;
 - д) шляхом розукомплектування.
2. За діями по відношенню до власника автомобіля:
 - а) шляхом примусового відсторонення осіб від керування;
 - б) спонукання до початку чи продовження руху.
3. За умовами вчинення злочину:
 - а) приховано;
 - б) відкрито.
4. За видом протиправних дій:
 - а) із застосуванням насильства;
 - б) із застосуванням погроз насильством (розправою);
 - в) шляхом входження в довіру і подальшого обману;
5. За знаряддям вчинення злочину:
 - а) із застосуванням зброї (холодної, вогнепальної);
 - б) із застосуванням радіоелектронних засобів;
 - в) із застосуванням технічних засобів;
 - г) із застосуванням комп'ютерної техніки;
 - д) із застосуванням оптичних приладів та ін.

Виокремлення і встановлення способу вчинення злочину надає можливість для висунення версій, організації й планування розслідування, пошуку осіб, які вчинили злочин, а також розробки науково обґрунтованих рекомендацій з виявлення та розслідування незаконних заволодінь автомобілями, обладнаних системами захисту.

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI в редакції від 11.06.2016 // Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

2. Капітанчук Л.Ю. Спосіб вчинення злочину та його особливості при незаконному переправленні осіб через державний кордон України // Форум права. 2008. № 2. С. 210-219.

3. Удовенко Ж.В. Криміналістика: конспект лекцій [текст] За заг. ред. Галана В.І. К.: «Центр учбової літератури», 2016. 320с.

4. Про практику застосування судами України законодавства у справах про деякі

злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту, а також про адміністративні правопорушення на транспорті: Пленум Верховного Суду України в постанові від 23.12.2005 р. № 14. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0014700-05>.

5. Кримінальний кодекс України : Закон від 05.04.2001 № 2341-III // Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: http://www.zakon.rada.gov.ua:80-0/pls/zweb/webprok4_1?id=&pf3511=15041.

Худенко Д.М.,
головний оперуповноважений відділу
Департаменту захисту економіки
Національної поліції України

ПРАКТИКА ВИКОРИСТАННЯ ПОЛІЦІЄЮ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ АНАЛІЗІ

У поліції під кримінальним аналізом розуміють вид поліцейської діяльності, спрямований на виявлення злочинних схем і механізмів злочинної діяльності, закономірностей їх функціонування, їх розкриття та розслідування, а також підготовку аналітичних продуктів щодо напрямів удосконалення розслідування кримінальних правопорушень, протидії злочинності та негативним проявам (абз. 2 п. 1 р. I [1]).

Вітчизняний правовий інститут кримінального аналізу в оперативно-розшуковій діяльності наразі активно набуває темпів свого розвитку не лише теоретично, але й практично. Вивчення його стану відбулось у окремих публікаціях Р. Білоуса, О. Власюка, О. Дем'янчука, О. Заєць, Ю. Ковбаси, Д. Козлова, М. Литвина, Д. Махнюка, М. Сідора, А. Треуса та багатьох інших вчених.

Становлення даного правового інституту в діяльності поліції відбувається в процесі інституалізації суспільних відносин. Але й до цього він мав певні передумови, історію яких, наприклад, вже досліджував О. Власюк [2, с. 351-356].

Особливо помітним стало впровадження сучасного кримінального аналізу під час реформування Національної поліції України (*далі - поліція*). Наразі відбулось переосмислення громадської користі від нього та привернула увагу десятирічна практика Державної прикордонної служби України, а також напрацювання Державної фіскальної служби України, відповідних державних інституцій закордонних країн і т.п.

Цілком природним стало запозичення відповідного інструментарію суспільними науками у арсеналі технічних наук. До нього, зокрема віднесемо спеціальне програмне забезпечення. У цьому напрямку відмітимо теоретичні та практичні розробки О. Андрощука, О. Михайленка [3], В. Струкова, Д. Узлова [4] та інших.